

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 30.5.2007
COM(2007) 279 galīgā redakcija

BALTĀ GRĀMATA

Eiropas stratēģija attiecībā uz uzturu, lieko svaru un veselības jautājumiem, kas saistīti ar aptaukošanos

{SEC(2007) 706}

{SEC(2007) 707}

BALTĀ GRĀMATA

Eiropas stratēģija attiecībā uz uzturu, lieko svaru un veselības jautājumiem, kas saistīti ar aptaukošanos

1. IEVADS

Šīs Baltās grāmatas mērķis ir noteikt integrētu ES pieeju, lai samazinātu sliktu veselību, kas saistīta ar neveselīgu uzturu, lieko svaru un aptaukošanos. Baltās grāmatas pamatā ir jaunākās iniciatīvas, ko uzsākusi Komisija, jo īpaši, ES rīcības programma sabalansēta uztura, fiziskās aktivitātes un veselības veicināšanai¹ un Zaļā grāmata „*Veselīga uztura un fiziskās aktivitātes veicināšana: liekā svara, aptaukošanās un hronisko slimību profilakse Eiropas mērogā*”².

Pēdējās trijās desmitgadēs liekā svara un aptaukošanās līmenis³ ES iedzīvotāju vidū, jo īpaši attiecībā uz bērniem, ir dramatiski pieaudzis, un 2006. gadā liekā svara izplatība bija 30%. Tas norāda, ka ES iedzīvotāju vidū pastāv neveselīga uztura un nepietiekamu fizisko aktivitāšu negatīva tendence, kas, paredzams, turpmāk palielinās vairāku hronisku slimību skaitu, piemēram, sirds un asinsvadu slimības, hipertoniiju, 2. tipa diabētu, trieku, dažādus vēža veidus, muskuļu un kaulu sistēmas traucējumus un pat virkni garīgās veselības problēmu. Ilgā laikposmā tas negatīvi ietekmēs daudzu ES iedzīvotāju dzīves ilgumu un mazinās dzīves kvalitāti.

Padome jau vairākkārt aicinājusi⁴ Komisiju, ņemot vērā Padomes secinājumus par aptaukošanos, izstrādāt rīcību uztura un fizisko aktivitāšu jomā, lai veicinātu sirds veselību un mazinātu diabētu.

Apspriedēs par Zaļo grāmatu tika rasts plašs atbalsts viedoklim, ka Kopienai jādod ieguldījums, sadarbojoties ar dažādām ieinteresētajām personām valsts, reģionālā un vietējā līmenī⁵. Respondenti īpašu uzmanību pievērša tam, ka vajadzīga Kopienas politiku konsekvence un saskaņa, kā arī daudzozaru pieejas nozīmei. Tie uzsvēra ES vērtību rīcību koordinēšanā, piemēram, paraugprakses vākšanā un izplatīšanā, kā arī ES vajadzību izstrādāt rīcības plānu un stingras norādes ieinteresētajām personām. Pēc Zaļās grāmatas tika sagatavota Eiropas Parlamenta rezolūcija „*Veselīga uztura un fiziskās aktivitātes veicināšana:*

---

¹ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/platform_en.htm

² http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/consultation_en.htm

³ Liekā svara un aptaukošanās problēmas vienkāršots apraksts ir šāds: **pārmērīgas enerģijas uzņemšana ar pārtiku un neliels vai nepietiekams enerģijas patēriņš rada enerģijas pārpalikumu**, kas saglabājas ķermeņa tauku veidā.

⁴ Padomes 2002. gada 2. decembra secinājumi par aptaukošanos (OV C 11, 17.1.2003.), 2003. gada 2. decembra secinājumi par veselīgu dzīvesveidu (OV C 22, 27.1.2004., 1. lpp.); 2004. gada 2. jūnija secinājumi par sirds veselības veicināšanu (paziņojums presei: 9507/04 (*Presse* 163); 2005. gada 6. jūnija secinājumi par aptaukošanos, uzturu un fiziskām aktivitātēm (paziņojums presei: 8980/05 (*Presse* 117); 2006. gada 5. jūnija secinājumi par veselīga dzīvesveida veicināšanu un II tipa diabēta novēršanu (PV C 147, 23.6.2006. 1. lpp.).

⁵ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/nutrition_gp_rep_en.pdf

liekā svara, aptaukošanās un hronisko slimību profilakse Eiropas mērogā”, kas pamatoja šos norādījumus.

Ikvienā valsts pasākumā šajā jomā, tostarp tajos, kas, iespējams, veikti Kopienas līmenī, jāņem vērā trīs faktori. Pirmkārt, ikviena persona ir tieši atbildīga par savu un savu bērnu dzīvesveidu, ņemot vērā vides nozīmi un ietekmi uz savu rīcību. Otrkārt, tikai labi informēts patērētājs spēj pieņemt racionālus lēmumus. Visbeidzot, optimāls risinājums šajā jomā tiks panākts, veicinot gan dažādu attiecīgo politikas jomu (horizontāla pieeja), gan dažādu rīcības līmeņu (vertikāla pieeja) papildināmību un integritāti.

Vairākās jomās rīcība lielākoties notiek valsts vai vietējā līmenī. ES valsts rīcības mērķis šajās jomās ir pabeigt vai uzlabot rīcību, kas uzsākta citos lēmumu pieņemšanas līmeņos, neatkarīgi, vai tas ir valsts vai reģionālais līmenis, vai risināt jautājumus, kas *per se* attiecas uz Kopienas politikas jomām. Patiešām, vairākas rīcības ir tieši saistītas ar iekšējā tirgus darbību (piemēram, marķēšanas prasības, veselīguma norāžu atļaujas un pārtikas kontroles procedūras), bet citas ir daļa no konkrētākām programmām, piemēram, Kopējās lauksaimniecības politikas (tostarp KTO augļiem un dārzeņiem), Komisijas iniciatīvām izglītības jomā, reģionālās politikas (struktūrfondi) un visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi, politikas audiovizuālajā un plašsaziņas līdzekļu jomā. Komisijas nozīme ir ļoti būtiska, lai apvienotu interesantas vietējās vai valsts iniciatīvas un izveidotu Viseiropas mehānismus paraugprakses apmaiņai.

Tā kā lielākoties pieaug to rūpniecības nozaru globālā nozīme, kuras iesaistās pārtikas un uztura jomā, un lai nepieļautu papildu administratīvā sloga palielināšanos dažādu un, iespējams, atšķirīgu valsts noteikumu dēļ, kā arī lai veicinātu konkurētspēju jaunā jomā, kas balstās uz jauninājumiem un izpēti, attiecīgie uzņēmumi uzskata, ka viens koordinētu rīcību kopums ES līmenī ir ieteicamāks, nekā vairākas atsevišķas rīcības dalībvalstu līmenī.

2. RĪCĪBAS PRINCIPI

Lai risinātu šo būtisko sabiedrības veselības jautājumu, jāveic vispārēja politiku integrācija – sākot no pārtikas un patērētājiem līdz pat sportam, izglītībai un transportam. Liekā svara problēma ir vairāk izplatīta zemāku sociālekonomisko grupu cilvēku vidū, un tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš jautājuma sociālajam aspektam. Šajā dokumentā ir noteikti četri rīcību pamataspekti.

Šīs rīcības jāveic visos lēmumu pieņemšanas līmeņos, sākot no vietējā līdz Kopienas līmenim. Kopienas rīcību ierosina, īstenojot visas attiecīgās Kopienas politikas un darbības vai, kad to uzskata par vajadzīgu, tās papildina valsts politikas, kā paredzēts EK Līguma 152. pantā.

Pirmkārt, rīcībās uzmanība jāpievērš ar veselību saistīto risku galvenajiem cēloņiem. Tādējādi stratēģijā noteiktajām rīcībām jāsekmē visu to risku samazināšana, kas saistīti ar nepareizu uzturu un ierobežotām fiziskām aktivitātēm, tostarp, bet ne tikai, ar lieko svaru.

Otrkārt, aprakstītās rīcības ir paredzētas, lai darbotos valsts politikas jomās un dažādos valdības līmeņos, izmantojot virkni instrumentu, tostarp tiesību aktus, sadarbību, valsts un privātās pieejas, un lai iesaistītu privāto sektoru un civilo sabiedrību.

Treškārt, efektivitātes labad stratēģijai būs vajadzīga daudzu privāto dalībnieku, piemēram, pārtikas rūpniecības un civilās sabiedrības, un vietēja līmeņa dalībnieku, piemēram, skolu un Kopienas organizāciju, rīcība.

Visbeidzot un, iespējams, visbūtiskāk, turpmākajos gados būs vajadzīga uzraudzība. Jau patlaban liels ir to pasākumu skaits, kuru mērķis ir uzlabot uzturu un fiziskās aktivitātes, un tas katru gadu pieaug. Bieži vien uzraudzība ir vāja vai tā netiek veikta, tādējādi nevar novērtēt to, kas dod rezultātus un to, vai pasākumi jāuzlabo vai būtiski jāmaina.

3. PARTNERĪBAS PIEEJA

Komisija uzskata, ka efektīvas partnerības attīstībai jābūt Eiropas rīcības pamatā attiecībā uz uzturu, lieko svaru un aptaukošanos un ar to saistītajām veselības problēmām.

Partnerību attīstība rīcībai Eiropas līmenī

ES rīcības programma sabalansēta uztura, fizisko aktivitāšu un veselības veicināšanai sāka darboties 2005. gada martā, lai „nodrošinātu visu ieinteresēto dalībnieku kopīgu forumu Eiropas līmenī”⁶.

Foruma mērķis ir ieviest brīvprātīgus pasākumus, lai cīnītos ar aptaukošanās problēmu, papildinot un atbalstot citas pieejas. Dalībnieki ir organizācijas, kas pārstāv rūpniecības nozari, izpētes organizācijas un civilo sabiedrību sabiedrības veselības un patērētāju jomā. Dalībnieki savā darbības jomā ir apņēmušies veikt pasākumus liekā svara samazināšanai. Saskaņā ar programmu 2007. gada martā publicēja jaunāko uzraudzības ziņojumu par šā brīža sasniegumiem⁷.

Komisija plāno īstenot un pilnveidot programmas darbības kā galveno līdzekli šīs stratēģijas īstenošanā. Divu gadu laikā dalībnieki ir uzsākuši vairāk nekā 200 iniciatīvas par uzturu un fiziskām aktivitātēm ES. Turklāt ir gūti panākumi, lai sasniegtu noteikto mērķi izveidot skaidru un uzticamu saistību uzraudzības sistēmu un saskaņotu pieeju, lai attīstītu vietējo rīcību pamatu (valsts, reģionālo un Kopienas iestāžu līdzdalība).

Vietējo tīklu stiprināšana rīcībai

Konkrētus rezultātus varēs sasniegt tikai ar pilnvērtīgu partnerību un vietējo ieinteresēto personu ieguldījumu. Saskaņā ar šo un lai izstrādātu dalītu pieeju un nolūka saskaņotību, ir svarīgi izstrādāt pamatu rīcībai un atbilstošus forumus, kas var saistīt dalībniekus visos līmeņos. ES programma ir viens no modeļiem, kas varētu būt piemērots paraugs vietējā mērogā.

Parasti Komisija uzskata, ka šādos forumos plaši jāiesaistās ieinteresētajām personām, un valdībai jāveic koordinēšana, lai nodrošinātu, ka pasākumi ir atbilstoši sabiedrības veselības jomai. Komisija attiecībā uz šo tematu izsaka savu turpmāko viedokli pamatdokumentā „Partnerības vispārīnāšana”⁸.

---

⁶ Rīcības programmas harta, 2005. gada marts.

⁷ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/platform_charter.pdf

⁸ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/eu_platform_2mon-framework_en.pdf

Dalībvalstīm jāveicina plašsaziņas līdzekļu nozares iesaistīšanās, lai izstrādātu kopīgus paziņojumus un kampaņas.

Programma ir sekmējusi ieinteresēto personu rīcību virknē nozaru; tādēļ, lai uzlabotu saikni ar valdību un efektīvu prakses apmaiņu, Komisija izveidos augsta līmeņa grupu, kas uzmanību pievērš veselības jautājumiem, kuri ir saistīti ar uzturu un fiziskām aktivitātēm. Grupas uzdevums būtu nodrošināt politikas domu un prakses apmaiņu starp dalībvalstīm, ietverot visas valdības politikas jomas. Saikne ar ES programmu nodrošinās nozaru ātru saziņu, veicinot ātru publisko un privāto pieeju apmaiņu un pieņemšanu. Palielinātos pastāvošā sadarbības tīkla uztura un fizisko aktivitāšu jomā nozīme, lai atbalstītu un atvieglotu grupas darbu.

4. POLITIKAS SASKAŅOTĪBA KOPIENAS LĪMENĪ

Šī Baltā grāmata ietver rīcības, ko var veikt ES līmenī, lai risinātu ar uzturu un veselību saistītus jautājumus. Tādēļ tā pievērš uzmanību pasākumiem, kas ir Kopienas kompetencē, piemēram, tiesību akti vai attiecīgu programmu finansēšana, vai pasākumiem, kuriem ir pievienota vērtība Eiropas aspektā, piemēram, dialoga veicināšana ar globālās pārtikas rūpniecības ieinteresētajām personām vai salīdzināmu rādītāju izstrādāšana uzraudzībai visās dalībvalstīs.

Labāk informēti patērētāji

Individuālas personas zināšanas, prioritātes un rīcību, piemēram, saistībā ar dzīvesveidu un ēšanas ieradumiem, veido apkārtējā vide. No vienas puses, tas attiecas uz pieeju skaidrai, konsekventai un uz pierādījumiem balstītai informācijai, izvēloties, kādu pārtiku iegādāties, un, no otras puses, uz plašāku informatīvu vidi, ko, savukārt, veido kultūras aspekti, piemēram, reklāma un citi plašsaziņas līdzekļi.

Komisija darbojas, lai attīstītu abas šīs jomas. Uzturvērtības marķēšana ir viens no veidiem, kā sniegt informāciju patērētājiem, un to izmanto, lai palīdzētu pieņemt lēmumu, iegādājoties veselīgu pārtiku un dzērienus. Komisija patlaban pārskata tiesību aktus par uzturvērtību marķēšanu, ierosinot Parlamentam un Padomei nostiprināt šo iespēju kā informācijas līdzekli patērētājiem. Pēc apspriedēm par marķēšanu 2006. gada pavasarī⁹ Komisija pārskata uzturvielu marķēšanas iespējas. Tika ietverti jautājumi par to, vai jāievieš obligāts marķējums un to uzturvielu skaits, kas jāiekļauj marķējumā, un noteikumi par marķējuma iepakojuma priekšpusē (proti, vienkāršots marķējums vai apzīmējums).

Vēl viens aspekts ir noteikumi par norādēm, ko ražotāji sniedz par saviem ražojumiem. Regula Nr. 1924/2006 par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem stājās spēkā 2007. gada janvārī. Galvenais mērķis ir nodrošināt, ka uzturvērtības un veselīguma norādes uz pārtikas produktiem pamatojas uz ticamiem zinātniskiem pierādījumiem, lai patērētājus nemaldinātu neprecīzas vai neskaidras norādes.

---

⁹ Marķējums: konkurence, informācija patērētājiem un labāks regulējums ES. Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ĢD apspriešanās dokuments. 2006. gada februāris.

Reklāma un tirdzniecība ir spēcīgas nozares, kuru mērķis ir ietekmēt patērētāja rīcību. Pastāv pierādījumi, ka pārtikas produktu reklāma un tirdzniecība ietekmē uzturu, jo īpaši bērnu uzturu. Laikposmā no 2005. gada oktobra līdz 2006. gada martam Komisija vadīja reklāmdevēju „apaļo galdu”, lai izpētītu pašreglamentējošas pieejas un to, kā tiesību akti un paškontrolē var savstarpēji ietekmēt un papildināt viens otru. Tā rezultātā apaļā galda ziņojumā¹⁰ tika sagatavots paškontroles paraugprakses modelis (vai pārvaldes standarti). Šie standarti jāpiemēro bērniem paredzētu pārtikas produktu īpašajai reklāmas jomai. Tādējādi ar brīvprātīgiem pasākumiem jāpapildina esošās un dažādās pieejas, kas pieņemtas dalībvalstīs, piemēram, Spānijas PAOS kodekss un Apvienotās Karalistes Saziņas biroja jaunākā iniciatīva. Saistībā ar šo ir jāuzsver debatēs par grozījumiem audiovizuālo informācijas nesēju pakalpojumu (AVMS)¹¹ direktīvā izteiktā Eiropas Parlamenta prasība par rīcības kodeksa ieviešanu, reklamējot bērniem paredzētu pārtiku ar augstu tauku vai cukura saturu. Jaunā AVMS direktīva paredz, ka dalībvalstīm un Komisijai jārosina informācijas nesēju pakalpojumu sniedzēji izstrādāt rīcības kodeksus par komerciāliem paziņojumiem attiecībā uz bērniem paredzētu pārtiku un dzērieniem. Šajā posmā Komisijas prioritāte ir saglabāt esošo brīvprātīgo pieeju ES līmenī, jo tā, iespējams, var ātri un efektīvi rīkoties, lai novērstu pieaugošo liekā svara un aptaukošanās līmeni. Komisija 2010. gadā novērtēs šo pieeju un dažādos rūpniecības nozares veiktos pasākumus un noteiks, vai ir vajadzīgas citas pieejas.

Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām izstrādās un atbalstīs īpašas informatīvas un izglītojošas kampaņas, lai veicinātu izpratni par veselības problēmām, kas saistītas ar nepareizu uzturu, lieko svaru un aptaukošanos. Šīs kampaņas jo īpaši būs paredzētas jutīgām grupām, piemēram, bērniem.

Veselīgas izvēles pieejamība

Veselīga izvēle nodrošina patērētājam veselīgas iespējas. Kopējai lauksaimniecības politikai (KLP) ir būtiska nozīme pārtikas produktu ražošanā un piegādē Eiropā. Tādējādi, nodrošinot to pārtikas produktu pieejamību, ko lieto Eiropas iedzīvotāji, tai varētu būt nozīme arī Eiropas iedzīvotāju uztura veidošanā un cīņā pret lieko svaru un aptaukošanos. Saskaņā ar KLP Komisija ir apņēmusies sekmēt sabiedrības veselības mērķus, un pēdējais piemērs tam ir kopīgas augļu un dārzeņu tirgus organizācijas (KTO) reforma, kuras mērķis ir veicināt patēriņu īpašās vietās, piemēram, skolās.

Piemēram, saskaņā ar kopīgas augļu un dārzeņu tirgus organizācijas reformu Komisija savos priekšlikumos veicinās augļu un dārzeņu patēriņu bērnu vidū, lai pārpalikušo produkciju izdalītu izglītības iestādēs un bērnu atpūtas centros. Turklāt Komisija ierosina palielināt ES finansējumu līdz 60 %, lai sekmētu projektus, kas vērsti uz jauniem patērētājiem (bērniem, kuri jaunāki par 18 gadiem). Pašreizējās ES finansētajās veicināšanas kampaņās ražotāju organizācijas pievērš uzmanību jauniem patērētājiem. Vēl viens ar šo saistīts aspekts, kas jāņem vērā, ir tas, kā nodrošināt augļu un dārzeņu labu vai lielāku pieejamību, lai veicinātu to patēriņu, jo īpaši jaunu cilvēku vidū. Augļu patēriņa veicināšanas programma skolām, ko līdzfinansē Eiropas Savienība, būtu nozīmīgs solis pareizajā virzienā. Šāda programma jāparedz bērniem vecumā no 4 līdz 12 gadiem, un tā būtu daļa no augļu un dārzeņu KTO reformas.

¹⁰ http://ec.europa.eu/consumers/overview/report_advertising_en.htm

¹¹ Iepriekš minēta kā direktīva par televīziju bez robežām.

Aizvien pieaug interese par ražoto pārtikas produktu sastāvu un sastāva izmaiņu nozīmi veselīga uztura veicināšanā. Rūpniecības nozare jau ir veikusi būtiskus pasākumus, bet tie ne vienmēr ir bijuši vienlīdzīgi attiecībā uz produktiem un dalībvalstīm. Dažas dalībvalstis veicina pārtikas produktu sastāva pārveidošanu, piemēram, attiecībā uz tauku – piesātināto tauku un transtaukskābju –, sāls un cukura saturu. Saskaņā ar CIAA¹² 2006. gadā ES veikto apsekojumu viens no trim uzņēmumiem apgalvoja, ka tas 2005. un 2006. gadā ir pārveidojis vismaz 50 % no saviem ražojumiem. Šī pārveidošana tika veikta virknei pārtikas produktu, tostarp sausajām brokastīm, dzērieniem, cepumiem, konditorejas izstrādājumiem, piena produktiem, mērcēm, zupām, garšvielām, eļļām, uzkodām un cukurotiem produktiem.

Komisija ierosina 2008. gadā sākt pētījumu pārtikas produktu sastāva izmaiņu iespēju izpētei, lai samazinātu šo uzturvielu līmeņus, ņemot vērā to nozīmi hronisku slimību attīstībā. Tas ietvers to rīcību novērtējumu, kas šobrīd veiktas, izmantojot gan reglamentējošus, gan brīvprātīgus pasākumus, lai nodrošinātu pamatu turpmāko panākumu novērtēšanai.

Komisija saistībā ar partnerību plāno vienkāršot iespējas uzsākt kampaņas par pārtikas produktu sastāva izmaiņām attiecībā uz sāli, pamatojoties uz precīziem pierādījumiem par to efektivitāti, kā arī tādu kampaņu organizēšanu, kuru mērķis ir uzlabot ražoto pārtikas produktu uzturvielu sastāvu ES kopumā.

Fiziskas aktivitātes veicināšana

Fiziska aktivitāte ietver vairākas darbības, sākot no organizētiem sporta veidiem līdz pat „aktīviem pārvietošanās veidiem”¹³ vai āra aktivitātēm. Komisija uzskata, ka dalībvalstīm un ES jāveic aktīvi pasākumi, lai novērstu fiziskās aktivitātes samazināšanos tuvākajās desmitgadēs, ko radījuši vairāki faktori.

Jāatbalsta personas mēģinājums rast veidus, kā palielināt fizisko aktivitāti ikdienā, attīstot fiziku un sociālu vidi, kas veicina šādu aktivitāti.

Turklāt Eiropas Komisija atbalsta ilgtspējīgas rīcības par pilsētas transportu, izmantojot kohēzijas politiku, *CIVITAS* un programmu „Saprātīga enerģija Eiropai”, kuras jauno posmu uzsāks 2007. gadā. Projekti par pārvietošanos ar kājām un velosipēdu tiek uzskatīti par galveno sastāvdaļu, un vietējās iestādes tiek mudinātas tiem pieteikties. Komisija vēlas nodrošināt, ka esošie piešķirumi publiskajai infrastruktūrai tiek pilnībā izmantoti veselīga dzīvesveida nolūkiem, piemēram, aktīvas pārvietošanās veicināšanai, un 2007. gada laikā tā publicēs „pilsētas ceļvedi” vietējām iestādēm, lai informētu par šīm finansēšanas iespējām visās nozarēs.

Eiropas Komisija 2007. gadā publicēs Zaļo grāmatu par pilsētas transportu, ko 2008. gadā papildinās ar rīcības plānu. Turklāt Komisija plāno publicēt vadlīnijas par ilgtspējīga pilsētas transporta plāniem.

Komisija sagatavos arī Balto grāmatu par sportu, kuras mērķis būs izvirzīt priekšlikumus, lai veicinātu iesaistīšanos sportā ES un paplašinātu sporta kustību, ietverot fiziskas aktivitātes kopumā.

---

¹² Pārtikas un dzērienu rūpniecības konfederācija.

¹³ Pārvietošanās uz darbu un no tā, ejot kājām, braucot ar velosipēdu vai citā aktīvā veidā.

Prioritāras grupas un vietas

Pierādījumi liecina, ka aptaukošanās problēma dramatiski pieaug Eiropas bērnu vidū, un tā nesamērīgi ietekmē zemākās sociālekonomiskās grupas. ES kohēzijas politikas divi mērķi 2007.–2013. gadam ir veicināt pilsētu ieguldījumu izaugsmei un darbavietu izveidi un saglabāt veselu darbaspēku¹⁴. Programmās, kurās uzmanība vērsta uz pilsētām, pasākumi publisku vietu reģenerācijai var ietvert infrastruktūru sociālekonomiski nelabvēlīgos rajonos, un tādējādi nodrošināt fiziskām aktivitātēm atbilstošas vietas. Vienlaikus programmas prioritātēm veselam darbaspēkam jāpalīdz novērst nepilnības attiecībā uz veselības infrastruktūru un veselības riskiem. Fiziskās aktivitātes veicināšanas rīcībām var būt būtiska nozīme šādās programmas prioritātēs.

Bērība ir svarīgs periods, lai nodrošinātu veselīgas rīcības prioritātes un lai apgūtu dzīves prasmes veselīga dzīvesveida saglabāšanai¹⁵. Saistībā ar šo skolām ir ļoti būtiska nozīme. Turklāt tā ir joma, kurā jau ir konkrēti pierādījumi par šādas iesaistīšanās efektivitāti: pētījumi liecina, ka ļoti plaša vietēja mēroga pasākumi attiecībā uz 0-12 gadus veciem bērniem ar laiku būs efektīvi un spēs mainīt ieradumus. Uzmanība jāpievērš izglītībai par uzturu un fiziskām aktivitātēm. Veselības izglītība un fiziskā audzināšana ir prioritātes jaunajā mūžizglītības programmā (2007-2013) un jo īpaši tās *Comenius* apakšprogrammā skolu izglītībai. Būs iespējams veikt projektus gan attiecībā uz uzturu, gan fiziskām aktivitātēm, izmanību pievēršot sportam un stiprinot skolu, skolotāju apmācību struktūru, vietējo un valsts iestāžu un sporta klubu sadarbību.

Komisija 2007. gadā finansēs pētījumu, kurā aplūkos saistību starp aptaukošanos un sociālekonomisko stāvokli, lai izvēlētos efektīvākās darbības zemāko sociālekonomisko grupu problēmu risināšanai.

Pierādījumu pamata izveidošana, lai atbalstītu politikas sagatavošanu

Komisija plāno balstīties uz iepriekšēju izpēti programmu spēcīgiem pamatojumiem uztura, aptaukošanās jomā un attiecībā uz galvenajām slimībām, piemēram, vēzi, diabētu un elpceļu slimībām, ko izraisa neveselīgs dzīvesveids. Komisija ir noteikusi, ka jāiegūst plašāka informācija par faktoriem, kas nosaka pārtikas izvēli, un saskaņā ar Septīto pamatprogrammu noteiks galvenās izpēti jomas attiecībā uz patērētāju rīcību; pārtikas un uztura ietekmi uz veselību; galvenajiem faktoriem, lai novērstu aptaukošanās problēmu tādām mērķa grupām kā zīdaiņi, bērni un pieaugušie, un efektīviem pasākumiem uztura jomā. Turklāt programmā uzmanību pievērš veselību noteicošiem faktoriem, slimību novēršanai un veselības veicināšanai saskaņā ar tematu „Veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošana Eiropas iedzīvotājiem”.

---

¹⁴ Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā, Kopienas stratēģiskās vadlīnijas 2007.–2013. gadam, Padomes 2006. gada 6. oktobra lēmums.

¹⁵ EPODE un „Tiger Kids” ir divi Kopienas projektu jauninājumu piemēri, lai sekmētu veselīgus ieradumus bērnu vidū. Piemēram, EPODE pulcina vecākus, skolotājus, profesionālus veselības jomā un vietējās kopienas uzņēmējus Francijas pilsētās. Rīcības ietver tādus pasākumus kā īpašas uztura nedēļas, kurās bērni var iepazīties ar veselīgas ēšanas paradumiem, un vecāku organizētu un uzraudzītu bērnu aizvešanu uz skolu, ejot kājām. „Tiger Kids” ietver gan pirmsskolas vecuma, gan skolas vecuma bērnu četros Vācijas reģionos un plāno noteikt kvalitātes standartus aptaukošanās problēmas novēršanai. Tiek iesaistīti vecāki, lai uzlabotu bērnu uzturu un aktivitāti gan skolā, gan ārpus tās.

Kopš 2006. gada Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādei (EPNI) ir jauns uzdevums sniegt ieteikumus Komisijai par to, kā īstenot regulu par uzturvērtības un veselīguma norādēm. Jaunais uzdevums ietver konsultāciju sniegšanu par uzturvielu aprakstiem uz pārtikas produktiem ar veselīguma norādēm un šādu norāžu zinātniskā pamatojuma novērtēšanu. Vēl viens EPNI atbalsta piemērs ar uzturu saistītajā jomā ir Eiropas iedzīvotāju uzņemtas enerģijas un uzturvielu daudzumu atjaunināšana.

Uzraudzības sistēmas izveide

Praktiski nav saskaņots, kā tiek vākti valsts dati par aptaukošanos un lieko svaru, un tādējādi ES tos ir grūti salīdzināt. Turklāt datu ir maz tādās nozīmīgās jomās kā pārtikas produktu patēriņš.

Komisija ir noteikusi, ka jāpastiprina uzraudzība trijos galvenajos līmeņos. Pirmkārt, makroekonomiskajā līmenī, lai nodrošinātu saskanīgus un salīdzināmus datus par vispārējiem panākumu rādītājiem – saskaņā ar Eiropas Kopienas Veselības rādītājiem (*ECHI*) –, kas saistīti ar uzturu un fiziskām aktivitātēm, piemēram, aptaukošanās izplatība. Otrkārt, sistemātiski jānosaka, kādi pasākumi tiek veikti dalībvalstīs, lai varētu uzraudzīt un novērtēt to ietekmi. Treškārt, – attiecībā uz individuāliem projektiem un programmām, ņemot vērā to nozīmi efektīvas sabiedrības rīcības pamata izveidē.

Lai atbalstītu makroekonomikas līmeņa uzraudzību, Eiropas Komisija ir izstrādājusi Eiropas veselības aptauju apsekojumu (*EHIS*), ko uzsāks 2007. gadā, un, izmantojot Eiropas Statistikas sistēmu (*ESS*), ieviesīs saskaņotu pieeju statistikas datu regulārai vākšanai par paziņotajiem auguma un svara rādītājiem, fizisko aktivitāšu veikšanu un augļu un dārzeņu patēriņa biežumu. Līdz 2010. gadam Komisija plāno izveidot Eiropas veselības pārbaužu apsekojumu (*EHES*), lai iegūtu objektīvu informāciju par vairākiem ar uzturu saistītiem datiem, tostarp KMI, holesterīnu un hipertoniiju pēc nejaušas izvēles iedzīvotāju vidū. Turklāt *Eurostat* jau strādā, lai sagatavotu pirmos rādītājus par pārtikas produktu patēriņu uztura modeļu un tendenču uzraudzībai. Saskaņā ar *ESS* šo pasākumu mērķis ir izstrādāt kvalitatīvus datus un rādītājus par veselības stāvokli (tostarp aptaukošanos), kā arī par dzīvesveidu (tostarp uzturu un fizisko aktivitāti).

Galvenie mērķi būs noteikt dalībvalstīs esošās politikas jomu un rīcību grupas, kā arī pastiprināt to ietekmes uzraudzību un novērtēšanu. Komisija turpinās atbalstīt uzraudzības veikšanu, izmantojot savus projektus saskaņā ar sabiedrības veselības aizsardzības programmu, kas atbalsta sadarbības pasākumus un informācijas apmaiņu paraugprakses jomā saistībā ar uzturu, fizisko aktivitāti un aptaukošanās novēršanu.

5. DALĪBVALSTU LĪMENIS

Komisija savās kompetences jomās ir izveidojusi visaptverošu rīcību kopumu, kas jāveic politikas nozarēs. Tomēr, kā jau minēts iepriekš, vairākās dalībvalstu rīcībās galvenokārt uzmanība jāpievērš ar uzturu, lieko svaru un aptaukošanos saistītiem jautājumiem, un tie jārisina. Visaptverošais Komisijas rīcību kopums tās kompetences jomās, kas jāveic politikas nozarēs, atbalsta vai papildina dalībvalstu pasākumus. Svarīgas ir atšķirības uzturā dalībvalstīs un dažādās politikas pieejas. Turklāt ir būtiski, lai rīcības aizvien tiktu izstrādātas reģionālā un vietējā līmenī, jo tie ir tuvāki ES iedzīvotājiem. Iesaistīšanās šajos līmeņos ir ļoti būtiska, lai sagatavotās un apstiprinātās pieejas pielāgotu īpašai vietējai videi. Šīs rīcības arī jāuzrauga, jānovērtē un jāapspriež. Komisija salīdzinās un kopā ar augsta līmeņa grupu

novērtēs šīs valsts un reģionālās rīcības un nodrošinās šīs informācijas pieejamību savā tīmekļa vietnē¹⁶. Komisija plāno izmantot minēto augsta līmeņa grupu, lai veicinātu paraugprakses izplatīšanu, kā arī lai sniegtu atbalstu, ko varētu uzskatīt par atbilstošu Kopienas līmenī.

Dalībvalstīm arī ir aktīva nozīme partnerību attīstībā vietējām rīcībām, ar kurām var atbalstīt brīvprātīgas iniciatīvas, piemēram, atbildīgas reklāmas attīstību.

6. PRIVĀTO DALĪBNIEKU UZDEVUMS

Privātiem dalībniekiem ir būtiska nozīme patērētāju veselīgas izvēles sekmēšanā un spējas pieņemt lēmumus par veselīga dzīvesveida nodrošināšanu: pasākumi šajā jomā var papildināt valsts politiku un tiesību aktu iniciatīvas Eiropas un valsts mērogā. Ja privātie dalībnieki darbojas dažādās dalībvalstīs, kā, piemēram, lieli rūpniecības nozares pārstāvji, vēl viena plaša rīcības joma ir izstrādāt kopēju konsekvētu pieeju patērētājiem ES.

Veselīgas izvēles iespējas un pieejamība. Pārtikas produktu rūpniecības nozare (no ražotājiem līdz mazumtirgotājiem) varētu veikt nozīmīgus izlabojumus tādās jomās kā ES patērētājiem paredzētu pārtikas produktu sastāva izmaiņas attiecībā uz sāli, taukiem, jo īpaši piesātinātiem taukiem un transtaukskābēm, un cukuru un apsvērt veidus, kā veicināt, lai patērētāji izmatotu pārveidotos produktus. Turklāt pastāv pierādījumi, ka mazumtirgotāju paraugprakse dalībvalstīs, regulāri piedāvājot veselīgus produktus, piemēram, augļus un dārzeņus, par zemām cenām, ir pozitīvi ietekmējusi uzturu.

Patērētāju informēšana. Mazumtirgotāji un pārtikas produktu ražošanas uzņēmumi varētu dot pilnīgu ieguldījumu pašreizējās brīvprātīgās iniciatīvās.

Komisija strādā, lai visās dalībvalstīs ieviestu labākus noteikumus attiecībā uz reklāmu un tirdzniecību, ievērojot vismaz Eiropas Reklāmas standartu alianses (EASA) kritērijus. Saistībā ar šo AVMS direktīvā ir jauns noteikums, kas paredz, ka dalībvalstis veicina kopējas kontroles un paškontroles režīmus valsts līmenī, ko pieņem ieinteresētās personas.

Komisija atbalstīs turpmākās vadošo uzņēmumu iniciatīvas, lai sasniegtu šo mērķi.

Veiksmīga paškontrole ir atkarīga no tā, vai ir ieviestas sistēmas, lai uzraudzītu saskaņotu kodeksu izstrādāšanu un ievērošanu. Patlaban spējas šā paveikšanai ES ir atšķirīgas. Tādēļ dalībvalstīs jāpastiprina paškontroles sistēmas, un tās jāvērs uz Komisijas paraugprakses modeli. Programma darbojas kā forums pieejas augsta līmeņa uzraudzībai valsts un vietējā līmenī, sākot no ražotājiem līdz mazumtirgotājiem un komercsaziņas nozari.

Fiziskās aktivitātes veicināšana. (1) Sporta organizācijas varētu sadarboties ar sabiedrības veselības aizsardzības grupām, lai rīkotu reklāmas un tirdzniecības kampaņas Eiropā, kas veicinātu jo īpaši mērķa grupu, piemēram, jaunu cilvēku, vai zemāku sociālekonomisku grupu fiziskās aktivitātes. Plānotā Baltā grāmata par sportu noteiks šādas sadarbības uzdevumus. (2) Vietējiem un reģionāliem dalībniekiem ir aktīvi jāsadarbojas ar pašvaldībām, lai apsvērtu sabiedrības veselības aizsardzības mērķus, projektējot ēkas, veidojot vietas pilsētās, piemēram, spēļu laukumus bērniem, un transporta sistēmas.

---

¹⁶ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/publichealth_en.htm

Prioritārās grupas un vietas. Skolām ir liela atbildība, lai nodrošinātu, ka bērni ne tikai saprot laba uztura un fiziskās aktivitātes nozīmi, bet faktiski var gūt labumu no tā. Šajā jomā skolām var palīdzēt atbilstošas partnerības ar privātpersonām, tostarp uzņēmēju aprindām. Skolām jābūt aizsargātai videi, un šādas partnerības jāuzņemas pārredzamā un nekomerciālā veidā.

Uzņēmēj sabiedrības arī var atbalstīt veselīga dzīvesveida veicināšanu darbavietās. Turklāt kopā ar darba ņēmēju organizācijām tām jāizstrādā priekšlikumi/vadlīnijas tam, kā dažāda lieluma uzņēmumi var ieviest vienkāršus, rentablus pasākumus, lai veicinātu darbinieku veselīgu dzīvesveidu.

Eiropas un valsts profesionālajām organizācijām medicīnas jomā jāizstrādā priekšlikumi, lai pastiprinātu veselības aprūpes speciālistu mācības par sliktas veselības riska faktoriem, kas saistīti ar uzturu un fiziskām aktivitātēm (piemēram, liekais svars un aptaukošanās, asinsspiediens, fiziskā aktivitāte), jo īpaši uzmanību pievēršot profilaktiskai pieejai un dzīvesveida faktoru nozīmei.

Labas prakses un paraugprakses perspektīvas attīstība. Civilās sabiedrības organizācijas, jo īpaši tās, kas darbojas sabiedrības veselības aizsardzības, jaunatnes un sporta jomā, varētu izstrādāt pierādījumus par politikas un rīcību ietekmi visos līmeņos.

7. STARPTAUTISKA SADARBĪBA

Komisija sadarbosies ar PTO, lai izstrādātu uztura un fiziskās aktivitātes pārraudzības sistēmu 27 ES dalībvalstīs, kas būs viens no turpmākiem pasākumiem pēc Eiropas Hartas par aptaukošanās novēršanu, ko 2006. gada 16. novembrī pieņēma Stambulā. PTO 2007. gadā plāno pieņemt otro Eiropas rīcības plānu attiecībā uz pārtikas produktiem un uzturu. Eiropas Komisija atbalsta šo atjaunināto sabiedrības veselības aizsardzības programmu, kurā iekļauj turpmākās rīcības, un ir apņēmusies cieši līdzdarboties šajā procesā.

Attiecībā uz divpusēju sadarbību Komisija turpinās cieši sadarboties ar valstīm, kuras ir izstrādājušas savu stratēģiju, lai izmantotu citu valstu pieredzi, līdzīga sadarbība ar ASV notiek no 2006. gada maija.

8. SECINĀJUMI UN UZRAUDZĪBA

Aptaukošanās izplatība būs viens no galvenajiem rādītājiem, lai noteiktu šīs stratēģijas gūtos panākumus ES. Saskaņā ar PTO hartu ES dalībvalstis paziņoja, ka „nākamajos 4–5 gados lielākajā daļā valstu jāgūst redzami panākumi, jo īpaši attiecībā uz bērniem un pieaugušajiem, un vēlākais līdz 2015. gadam jāspēj mainīt tendences.”

Komisija 2010. gadā veiks virzības pārskatu, lai aplūkotu situāciju saistībā ar aptaukošanos un lai novērtētu, cik lielā mērā Komisijas politikas ir saskaņotas ar šā dokumenta mērķiem un cik lielā mērā dalībnieki visā ES sekmē šo mērķu sasniegšanu. Ja kāda nozare ir iesniegusi priekšlikumus vai vadlīnijas iesaistīšanās pasākumiem, 2010. gada pārskatā būs redzama konkrēta virzība. Pārskatā īpaši būs jānorāda, cik sekmīgi ir īstenoti rūpniecības nozares paškontroles pasākumi, un kāda ir to ietekme.